पूर्वाध्यायद्वयोक्तमेवार्थंप्रश्नोत्तराभ्यांनिरूपयति एतच्छ्रुत्वेत्यादिना ॥ १ ॥ कथंनुत्यक्ताःभस्मीभूतायेदेहास्तेषांतद्रूपेणैवपूर्वरूपेणैवदर्शनंकथमित्यर्थः ॥ २ ॥ ३ ॥ अवीतियुग्मं सर्वेषांदेवासुरमनुष्याणां कर्माणिकुर्वतांकर्मणांभोगमंतरेणकदाचिदपिविप्रणाशोनास्ति यथास्वमेशुभाशुभैःकर्मभिःशुभमशुभंवास्वामंदेहंप्राप्यतद्द्वाराकर्मफलंसुखदुःखादिकंभुक्त्वाकर्मोपरतौसत्यांतंदेहंसंहरति जायद्देहस्तुतदानीमविकृतएवतिष्ठति एवंकर्मजेषुमानुषादिदेहेषुनश्यत्स्वपिहार्दाकाशस्थाःपित्रादिदेहाअविनष्टाएवसंति अतएवाथयइहात्मानमनुविद्यव्रजंत्येतांश्चसत्यान्कामांस्तेषांसर्वेषुलोकेषुकामचारोभवति सयदिपितृलोककामोभवतिसंकल्पादेवास्यपितरःसमुत्तिष्ठंतितेनपितृलोकेनसंपन्नोमहीयतइतिश्रुतिःसत्यानांपित्रादीनामुत्थानंदर्शयति ॥ ४ ॥ तदेतदाह महाभूतानीति भूतानांप्राणिनामधिपतेरीश्वरस्यसंश्रयान्महाभूतान्यस्मदादिशरीरापेक्षयाअविनाशित्वादियोगान्महाभूतानिहार्दाकाशस्थाःपित्रादयस्तस्यैवसंबंधान्नित्यानि कर्मजानितुभूतानिकर्मक्षयेविलीयंतइतिभावः तेषांचमहाभूतानांनित्यानांशरीराणामनित्यैःशरीरैःसहसंवासस्तादात्म्येनावस्थानंसंसारदशायामस्ति वियुज्यतांअनित्यानांनाशेतैःसहवियुज्यमानानांतेषांनित्यानांविनाशोन नास्त्यजरयैतज्जीर्यतिनवधेनास्यहन्यतएतत्सत्यंब्रह्मपुरमिति

सौतिरुवाच एतच्छ्रुत्वानृपोविद्वान्हृष्टोभूज्जनमेजयः॥पितामहानांसर्वेषांगमनागमनंतदा॥१॥ अब्रवीच्चमुदायुक्तःपुनरागमनंप्रति॥ कथंनुत्यक्तदेहानांपुनस्तद्रूपदर्शनं॥२॥ इत्युक्तःसद्विजश्रेष्ठोव्यासशिष्यःप्रतापवान्॥ प्रोवाचवदतांश्रेष्ठस्तंनृपंजनमेजयं॥३॥ वैशंपायनउवाच अविप्रणाशःसर्वेषांकर्मणामितिनिश्चयः॥ कर्मजानिशरीराणितथैवाकृतयोनृप॥ ४ ॥ महाभूतानिनित्यानिभूताधिपतिसंश्रयात् ॥ तेषांचनित्यसंवासोनविनाशोवियुज्यतां ॥ ॥ ५॥ अनायासकृतंकर्मसत्यःश्रेष्ठःफलागमः॥ आत्माचैभिःसमायुक्तःसुखदुःखमुपाश्नुते॥ ६ ॥ अविनाश्यस्तथायुक्तःक्षेत्रज्ञइतिनिश्चयः ॥ भूतानामात्मकोभावोयथासौनवियुज्यते॥ ७॥ यावन्नक्षीयतेकर्मतावत्तस्यस्वरूपता॥ क्षीणकर्मानरोलोकेरूपान्यत्वंनियच्छति॥ ८॥ नानाभावास्तथैकत्वंशरीरंप्राप्यसंहताः॥ भवंतितेतथानित्याःपृथग्भावंविजानतां॥ ९॥

श्रुतेः तस्मात्कर्मजानांनाशेप्यकर्मजानांहार्दाकाशस्थानांपित्रादिदेहानामविनाशात्पुनस्तद्रूपेणतेषांदर्शनंयुक्तमेव ॥ ५ ॥ कथमेतदवाप्यतेइत्यतआह अनायासेति प्रवृत्तिरूपंकर्मआयासकृतंतद्विपरीतंतुनिवृत्तिरूपंकर्मअनायासकृतं तस्मादयंसत्यःश्रेष्ठश्चउक्तविधःफलागमोभवति एभिरायासयुक्तैःकर्मभिः ॥६॥ तर्हिकर्मसंबंधादात्मानश्यतिनेत्याह अविनाश्यइति यद्यपिदुःखयोगआत्मनोस्तितथापिक्षेत्रज्ञआत्मातैर्दुःखैरविनाश्यएवअविकार्यएवअसंगत्वात् वधस्यचाध्यासिकत्वात् अत्रदृष्टांतमाह भूतानामिति यथासौभूतानांअस्मदादिशरीराणां आत्मकःआत्मनःप्रतिकृतिर्दर्पणादौप्रतिबिंबोदर्पणधर्मान्मलिनत्वादीननुकुर्वाणोपितन्नाशान्नश्यति नवियुज्यतइत्यस्यननश्यतीत्यर्थः एवंक्षेत्रक्षेत्रज्ञयोगेपिद्रष्टव्यं ॥ ७॥ यावत्कर्मदेहारंभकमस्तितावत्तस्यदेहस्यस्वरूपतातत्रात्मत्वाध्यासइत्यर्थः कर्मक्षयेतुदेहांतरेआत्मत्वाध्यासोभवतीत्याह क्षीणेति॥ ८॥ येनानाभावाःभूतेंद्रियादयोभिन्नाःपदार्थाःशरीरंप्राप्यएकत्वंदेवदत्तोहंमनुष्यपुत्रइतिदेहादितादात्म्यंसंहताःसंप्राप्तास्तेएवभावादेहादीनामात्मनःपृथक्त्वं विजानतांयोगिनांनित्याभवंति अज्ञानिनांयेअनित्याभावास्तएवज्ञानिनांनित्यात्मरूपाभवंतीत्यर्थः ॥ ९॥

Digitized by Google